

BOEKAANKONDIGINGEN.

Prof. Dr. med. J. H. SCHULTZ, *Nervös oder Geisteskrank*, München, Verlag der Aertzlichen Rundschau. Prijs 2 mark, geb. 3 mark. 1930. 48 bldz.

Dit is het 63ste deeltje van een reeks geneeskundige, voor leekèn bedoelde verhandelingen. De vorige 62 heb ik geen van alle gezien; als ik de titels ervan nalees, verbaas ik mij hier en daar. Maar wellicht hebben alle boekjes de beide grootste gevaren met goed gevolg gemeden: te veel te geven en te vulgair te zijn. Het boekje van SCHULTZ zit goed in elkaar en bevat, zooals nuttig is, alleen algemeen-aanvaarde opvattingen; bovendien is het zeer duidelijk geschreven. Het beantwoordt achtereenvolgens de vragen: Welke geestesziekten zijn er? Wat is de oorzaak dezer ziekten? Wat is haar wezen? Zijn er geestesstoornissen op den bodem van algemeene zenuwachtigheid? Vooral de laatste vraag wordt van het grootste gewicht voor den lezer geacht: àl te veel vreest de nerveuse, dat hij krankzinnig zou kunnen worden. Men denkt verschillend over het nut van boekjes als het hier aangekondigde. Ik voor mij, zal het na rijp beraad niet in mijn wachtkamer leggen. Men behandelt vragen als hierin worden beantwoord, beter mondeling met zijn patiënten, wanneer het wenschelijk is.

C. T. VAN VALKENBURG.

W. MOL en E. P. SCHUYT, *Over lichamelijke gebrekkigheid*, bijdrage tot het vraagstuk der onvolwaardige arbeidskrachten, H. J. PARIS, Amsterdam, 1930. Prijs f 2.90.

Dit boekje, op naam van twee auteurs, blijkt een *overdruk* te zijn van MOL's proefschrift, door mij reeds in de rubriek Arts en Samenleving (1930, I, bldz. 244I) besproken. Prof. BAART DE LA FAILLE schreef een woord vooraf.

J. J. VAN LOGHEM.

1. Prof. Dr. HERMANN KÖNIGER (Erlangen). *Krankenbehandlung durch Umstimmung* (sog. „unspezifische“ Therapie). Eine Einführung für Ärzte. Uitg. GEORG THIEME, Leipzig, 1929. 230 bldz. Prijs: 13 mark, geb. 15 mark.

2. Dr. FERDINAND HOFF, Privatdozent für innere Medizin, an der Universität Erlangen. *Unspezifische Therapie und natürliche Abwehrvorgänge*. Uitg. JULIUS SPRINGER, Berlin 1930 Mei, 123 bldz. Prijs 7.80 mark.

3. *Umstimmung als Behandlungsweg*. Vortragsreihe, gehalten zu Wiesbaden, veranstaltet vom Wiesbadener Ortsausschusz für das ärztliche Fortbildungswesen in Preuszen, vom 31. März bis 5. April, VON ASCHNER, Wien; BLUMENFELD Wiesbaden, BUSCHKE, Berlin; DETERMANN, Wiesbaden; ENGEL, Dortmund; HARPUDER, Wiesbaden, HEGLER, Hamburg; HOFF, Erlangen; HOLTHUSEN, Hamburg, KESTNER,

Hamburg; KLEWITZ, Marburg; KÖNIGER, Erlangen; LAQUEUR, Berlin; K. LEWIN, Berlin; SCHITTENHELM, Kiel; J. H. SCHULTZ, Berlin; VEIL, Jena; VON DEN VELDEN, Berlin; WEICHARDT, Wiesbaden; WILMANN, Heidelberg; WISSMANN, Wiesbaden. Herausgegeben von Prof. Dr. DETERMANN. Uitg. GEORGE THIEME, Leipzig. 1930. 262 bldz. Prijs: 16 mark.

Drie boeken over „Niet-specifieke therapie”, in den loop van één jaar in Duitschland verschenen, bewijzen wel, welke groote beteekenis door onze naburen aan deze medicatie wordt toegekend. Zij doen ons tevens zien, hoe groot het aantal ziekte-toestanden is, waarbij men met meer of minder succes deze methode heeft toegepast, en ze geven ons een beeld van de theoretische opvattingen van onze bureu over de „Umstimmung” van het organisme.

Zij doen ons tevens zien, dat de Duitscher van den tegenwoordigen tijd nog even gaarne filosofheert en speculeert over geneeskundige en physiologische onderwerpen als honderd jaar geleden, in den tijd toen FECHNER zijn felle persiflage schreef op de artsen van zijn land en zijn tijd. Gelukkig echter, dat tegenwoordig naast de vele theorieën en de talrijke classificaties, ook goed geleide proeven, goed waargenomen ziektegevallen worden medegedeeld, zoodat er toch ook een groot onderscheid is tusschen de medische verhandelingen van omstreeks 1830 en die van 1930.

Het eerst genoemde werk van prof. KÖNIGER geeft maar een kort overzicht over de algemeene theorie.

KÖNIGER — en ook zijn leerling HOFF — beziet het vraagstuk van de niet specifieke therapie van den kant van physiologie en pathologie; vandaar, dat hij het vraagstuk van de prikkelbaarheid van het lichaam onder verschillende verhoudingen bestudeert om hierdoor een verklaring te zoeken voor de successen dezer therapie bij verschillende ziekte-toestanden. Ongetwijfeld zijn aldus heel merkwaardige vraagstukken naar voren gekomen: koorts, variatie in de samenstelling en het aantal der bloedleucocyten, verandering van de verdere samenstelling van het bloed zijn door hem en HOFF uitvoerig bestudeerd. Maar de hoofdinhoud van het boek van KÖNIGER wordt toch ingenomen door de verschillende methodes van de niet-specifieke therapie en hun toepassingen bij de diverse ziekte-toestanden.

Bij de lezing van dit boek zal het den lezer duidelijk worden, dat het moeilijk is een therapeutisch ingrijpen te bedenken, dat niet onder het hoofdstuk der „prikkeltherapie” thuis hoort.

Niet alleen de „Diätetik” van het lichaam, maar ook die van de ziel wordt behandeld, de diëttherapie, de massage, rust en actieve beweging van spieren, huidprikkelers (mechanische, thermische, chemische), lichtbehandeling (ook met Röntgen- en radiumstralen), dan de klimaattherapie. Verder behandelt KÖNIGER allerlei gewone geneesmiddelen: sedativa, antipyretica, stimulantia, tonica, roborantia, hormoonpraeparaten (benevens pilocarpine en eserine), electrolyten, zuren en basen, jodium, zwavel, ijzer, lipoiden, vitamines, interne desinfectantia, smaak- en bitterstoffen, en de schrijver komt dan eindelijk tot de parenteraal aan

te wenden sera, vaccins en eiwitpraeparaten, en de praeparaten der zware metalen. Ten slotte noemt hij dan nog operatieve ingrepen, kunstmatige infecties, aderlatingen, zweeten, om als rechtgeaard leerling van HIPPOCRATES met purgeermiddelen te eindigen.

Ongetwijfeld heeft KÖNIGER wel gelijk, als hij beweert, dat in welhaast iederen ingreep ook een stukje niet-specifieke therapie schuilt.

Mijns inziens is echter de leesbaarheid van het boek door deze geweldige opsomming van schier ons geheele pharmaceutische arsenaal niet grooter geworden en daarom is dit boek minder geschikt voor hem, die een overzicht over den stand van het vraagstuk der niet-specifieke therapie wil krijgen dan voor dengene, die iets wil opzoeken of naslaan.

Het tweede genoemde werkje over de niet-specifieke therapie, van dr. F. HOFF, is mij veel beter bevallen. Het is in hoofdzaak theoretisch, het geeft een zeer goed overzicht van het groote aantal proeven, die gedaan zijn om eenig licht in het moeilijke vraagstuk te brengen. De proeven van KÖNIGER en HOFF, reeds boven even vermeld, worden uitvoerig besproken, maar evenzeer die van tal van andere schrijvers en hoewel een zekere eenzijdigheid niet ontbreekt, kan ik dit boekje toch ieder aanbevelen, die wat meer wil weten van de niet-specifieke therapie dan wat en hoeveel men van een bepaald praeparaat moet insluiten bij een bepaalden ziekte-toestand.

Eenzijdig noemde ik de opvatting van HOFF en KÖNIGER, omdat zij maar weinig aandacht geven aan de vraag, hoe en waarom de bacteriën worden vernietigd. Maar dat doet aan de waarde van het boekje tenslotte niets af; het is een goed geschreven physiopathologische studie geworden.

Het derde boek bevat 23 voordrachten van verscheiden specialisten over ons onderwerp. Natuurlijk zijn die van verschillend gehalte. Velen behandelen dezelfde stof als in de boeken van KÖNIGER en HOFF, soms echter wat uitvoeriger, soms ook minder uitgebreid. De algemeene overzichten geven niet zoo heel veel nieuws, de hoofdstukken, die handelen over de toepassing op de verschillende gebieden der geneeskunde zijn echter bijna alle zeer lezenswaard, en iederen practiseerenden arts zeer aan te bevelen.

Uit den aard der zaak kan ik over het hoofdstuk „Unspezifische Behandlung bei Augenerkrankungen het beste oordeelen; dit heb ik dan ook met buitengewoon veel genoegen gelezen.

Voor wie er over denkt het boekje aan te schaffen, schrijf ik nog even in het kort den inhoud neer, men zal dan zien, dat het „voor elck wat wils” bevat.

I. Algemeene onderwerpen.

1. Biochemische grondslagen der N. S. T.;
2. Pathologie en functioneel onderzoek van de persoon.
3. Beteekenis en keus der behandelingsperiode.
4. „Umstimmung” en vegetatieve regulatie.
5. „Umstimmung” door de voeding.
6. „Umstimmung” door hydro-, thermo- en electrotherapie.
7. „Umstimmung” door mineraalbaden en mineraaldrinkkuren.
8. „Umstimmung” door

klimaat en weer. 9. „Umstimmung” door bestraling. 10. „Umstimmung” door endocrine middelen. 11. Eiwitten, lipoiden en artsenijmiddelen voor de N. S. T. 12. Psychische „Umstimmung”.

II. Specieele onderwerpen.

13. „Umstimmung” bij infectieziekten. 14. „Umstimmung” bij allergische ziekten 15. „Umstimmung” bij kwaadaardige gezwellen. 16. „Umstimmung” bij ziekten der ademhalingsorganen. 17. „Umstimmung” bij ziekten van de stofwisseling en het bewegingsapparaat. 18. „Umstimmung” in de psychiatrie.

19. „Umstimmung” bij ziekten van hart, vaten en maagdarmkanaal. 20. „Umstimmung” in de kinderheekunde. 21. „Umstimmung” bij huid- en geslachtsziekten. 22. „Umstimmung” bij oogziekten. 23. „Umstimmung” in de gynaecologie.

L. K. WOLFF.

LEON MEUNIER, *Traitement médical des affections stomacales*. MASSON et Cie, Paris, 211 bldz. Prijs 22 francs.

Een eigenaardig boek, waarin de voorgestelde behandeling van de maagaandoeningen voor een groot deel bepaald wordt door twee richtlijnen, ten eerste de zorg voor een goede ontleding van de maag, vooral door genees- en voedingsmiddelen met een vriespunt, dat zooveel mogelijk -0.38° nadert, en ten tweede door de bekende onderzoekingen van PAWLOW waaruit veel verdere gevolgtrekkingen gemaakt worden, dan m.i. redelijkerwijze mag geschieden.

Onderzoekingen hebben aangetoond, dat alle oplossingen van geneesmiddelen in de maag verdund of geconcentreerd worden, totdat zij een vriespunt hebben van -0.38° . De schrijvers maken daaruit de gevolgtrekking, dat het wenschelijk is, om de maag zooveel mogelijk rust te geven, zoo weinig mogelijk te prikkelen en de ontleding te bevorderen, alleen geneesmiddelen te geven, welke met deze concentratie zoo veel mogelijk overeenkomen. Daarom worden zij bij alle maagaandoeningen met minder goede ontleding (ptosis, atonie, pylorospasmus, organische vernauwingen enz.) geneesmiddelen alleen in deze concentratie tusschen de maaltijden in aanbevolen.

Omdat uit de onderzoekingen van PAWLOW blijkt, dat opwekking van de smaakgebaarwording de maagsapafscheiding aanzet, wordt voorgesteld bij hypersecretie de smaakgebaarwording te verminderen door vóór de maaltijden op cocaïnetabletten te laten zuigen of gedurende de maaltijden een aftreksel van cocabladen te gebruiken, waardoor de smaakgebaarwording of het hongergevoel vermindert. Om de maagsapafscheiding te verminderen moet bij hypersecretie zoo weinig mogelijk gekauwd worden, want ook de speekselafscheiding zet de maagsapafscheiding aan. Het te kort aan speeksel moet dan aangevuld worden door het drinken van een aftreksel van gekiemde gerst gedurende de maaltijden.

Om bij subaciditeit de smaakgebaarwording en daarmee de maagsapafscheiding zooveel mogelijk te vermeerderen moeten de patiënten smakelijke oplossingen proeven. Voorgesteld wordt